

Dalabyggð
Þórður Már Sigfússon
Miðbraut 11
370 Búðardalur

Reykjavík, 24.1.2022
UST202112-205/A.B.
10.04.02

Efni: Kynning á heildarendurskoðun á aðalskipulag Dalabyggðar 2020 - 2032

Vísað er til erindis skipulags- og byggingarfulltrúa Dalabyggðar er barst 17. desember sl. þar sem óskað er umsagnar Umhverfisstofnunar um kynningu á heildarendurskoðun á aðalskipulag Dalabyggðar 2020 – 2032.

Umsögn á kynningartíma

Hér veitir stofnunin umsögn varðandi vinnslutillögu á nýju aðalskipulagi sveitarfélagsins í samræmi við 2.mgr. 30. gr. skipulagslaga nr. 123/2010. Umhverfisstofnun óskar eftir því að tilkynning um auglýsingu sbr. 31. gr. skipulagslaga sé send stofnuninni sérstaklega og áskilur stofnunin sér rétt til að veita umsögn á auglýsingartíma.

Sérstök vernd náttúruverndarlaga.

Í greinargerð á bls. 26 er fjallað um vistkerfi og jarðminjar sem undir 61. gr. náttúruverndarlaga nr. 60/2013 og svæðin sýnd á mynd 5.

Umhverfisstofnun bendir á mikilvægi þess að fjallað sé um þau vistkerfi og jarðminjar sem undir greinina falla með ítarlegir hætti í greinargerð.

Eftirtalin vistkerfi njóta sérstakrar verndar í samræmi við markmið 2. gr., sbr. og c-lið 3. gr. náttúruverndar:

- a. votlendi, svo sem hallamýrar, flóar, flæðimýrar, rústamýrar, 20.000 m² að flatarmáli eða stærri, stöðuvötn og tjarnir, 1.000 m² að flatarmáli eða stærri, og sjávarfitjar og leirur.
- b. sérstæðir eða vistfræðilega mikilvægir birkiskógar og leifar þeirra þar sem eru m.a. gömul tré.

Eftirtaldar jarðminjar njóta sérstakrar verndar í samræmi við markmið 3. gr. náttúruverndarlaga:

- a. eldvörp, eldhraun, gervigígar og hraunhellar sem myndast hafa eftir að jökull hvarf af landinu á síðjökultíma.
- b. fossar og nánasta umhverfi þeirra að því leyti að sýn að þeim spillist ekki, hverir og aðrar heitar uppsprettur ásamt lífríki sem tengist þeim og virkri ummyndun og útfellingum, þar á meðal hrúðri og hrúðurbreiðum.

Umhverfisstofnun bendir á að það er hlutverk Skógræktarinnar að skilgreina birkiskóg sem fellur undir 61. gr. náttúruverndarlaga.

Í greinargerð á bls 149. er kafli sem nefnist *Takmarkanir á landnotkun*. Umhverfisstofnun bendir á að í 6.3. gr. skipulagsreglugerð nr. 90/2013 er skylt að tilgreina í aðalskipulagi svæði þar sem sérstakar aðstæður kalla á takmarkanir á landnotkun, mannvirkjagerð eða umgengni.

Setja skal almenn skipulagsákvæði eða skilmála til að framfylgja stefnu um takmarkanir á landnotkun í hverjum flokki og sértæk ákvæði eða skilmála eftir þörfum fyrir hvert svæði sem takmarkanir gilda um vegna verndarákvæða. Ákvæði og skilmálar skulu fela í sér nauðsynlegar takmarkanir til að bregðast við þeim sérstöku aðstæðum sem á svæðinu ríkja, svo sem um mannvirkjagerð, umgengni og landnotkun.

Þessi svæði eru svæði á landi og í sjó sem eru friðlýst eða njóta verndar samkvæmt lögum, þ.e. náttúruvætti (sérstæðar náttúrumyndanir), friðlönd, þjóðgarðar og fólkvangar (d. liður).

Auk þess eru það svæði, svo sem jarðmyndanir og vistkerfi, sem njóta sérstakrar verndar skv. 61. gr. laga nr. 60/2013 um náttúruvernd (e. liður).

Frístundabyggð

Í greinargerð á bls. 126 kemur fram að ekki má skerða náttúrufríbærni sem njóta sérstakrar verndar skv. lögum um náttúruvernd.

Umhverfisstofnun bendir á að landnotkunarreitum F30, F29, F28, F32 er náttúrulegur birkiskógur og landnotkunarreitur F23 liggur í votlendi sem fellur undir 61. gr. náttúruverndarlaga og F9 norðan vegar liggur einnig í votlendi.

Umhverfisstofnun telur að framkvæmdir á ofangreindum svæðum geti haft neikvæð áhrif á vistkerfin og mikilvægt sé að landnotkunarreitir taki mið af markmiðum tillögunnar og ákvæðum náttúruverndarlaga.

Tillaga að framkvæmdaáætlun (B-hluta)

Umhverfisstofnun bendir á að NÍ hefur sett fram tillögur að svæðum á framkvæmdaáætlun (B-hluta) náttúruminjaskrár út frá verndun vistgerða, fugla og jarðminja. B-hluti náttúruminjaskrár er skrá yfir þær náttúruminjar sem Alþingi hefur ákveðið að setja í forgang um friðlýsingu eða friðun á næstu fimm árum. Á bls. 28 í greinargerð er fjallað um þau svæði á tillögu NÍ að framkvæmdaráætlun (B-hluta). Umhverfisstofnun bendir á að mynd 3.9 sýnir „*Mikilvæg fuglasvæði og sellátur í Dalabyggð*“ en ekki tillögur NÍ að B-hluta.

Umhverfisstofnun bendir á að ekki er um að ræða gildandi B-hluta náttúruminjaskrár þar sem tillögurnar hafa ekki hlotið þá málsmeðferð sem um getur í lögum þar sem m.a. er haft samráð við sveitarfélögin, landeigendur og aðra hagsmunaaðila en áður en tillögurnar verða lagðar fyrir Alþingi verður haft samráð við áður nefnda aðila.

Hins vegar tekur stofnunin undir með sveitarfélaginu að mikilvægt sé að hafa þær upplýsingar fyrir svæðin til hliðsjónar þegar skipulagsáætlunin er unnin, þegar áhrif á helstu umhverfisþætti eru metin og til að draga eins og kostur er úr neikvæðum áhrifum á verndargildi svæðisins. Auk þess bendir stofnunin á að þegar framkvæmdaáætlun (B-hluti) náttúruminjaskrár verður samþykkt af Alþingi getur það haft áhrif á verndarstöðu þeirra svæða sem tillagan nær til.

Úrgangur

Umhverfisstofnun bendir á að umhverfissráðherra gaf út, í júní 2021, nýja stefnu um meðhöndlun úrgangs, sem nefnist *Í átt að hringrásarhagkerfi*.^[1]

Þegar kemur að innleiðingu stefnu um hringrásarhagkerfi er um að ræða tvær stefnur ráðherra sem mynda sameiginlega heildarstefnu í úrgangsmálum. Annars vegar stefna um úrgangsförvarnir sem kom út í fyrsta sinn árið 2016 og gildir til 2027 og nefnist hún *Saman gegn sóun og hins vegar Almenn stefna um meðhöndlun úrgangs 2021-2032*.

Efnistaka

Í greinargerð (bls. 77) segir að landeiganda sé heimilt að taka efni til eigin nota án þess að fá framkvæmdaleyfi eða að náma sé skilgreind í aðalskipulagi. Landeigandi hefur þó ekki leyfi til að taka efni sem er á verndarsvæðum. Í 13. gr. skipulagslaga 123/2010 um framkvæmdaleyfi segir: „Þó er eiganda eða umráðamanni eignarlands heimil án leyfis minni háttar efnistaka til eigin nota nema um sé að ræða náttúruverndarsvæði eða jarðminjar eða vistkerfi sem njóta verndar skv. 61. gr. laga um náttúruvernd.“

Umhverfisstofnun bendir á að mikilvægt er að skilgreina hvað átt er við með orðalaginu, til eigin nota, hver skilningur sveitarstjórnar sé með orðalaginu minniháttar efnistaka og hvernig sú efnistaka sé flokkuð og hvernig sveitarfélagið hyggst framfylgja stefnunni, þá sérstaklega varðandi efnistöku á verndarsvæðum.

Í greinargerð í kafla 17.7. á bls. 122 eru listaðar upp í töflu þau efnistökusvæði sem eru í inni á skipulagi. Umhverfisstofnun bendir á mikilvægi þess að umfang, stærð svæðanna og magn efnistöku séu í töflunni.

Fráveita

Umhverfisstofnun bendir á að til fráveitu teljast rotþrær og stofnkerfi fráveitu, þ.e. flutningskerfi frá upptökum frárennslis, hreinsun á frárennslis og losun í viðtaka.

Umhverfisstofnun vill benda á það að í skólpi eru ekki einungis lífræn efni, næringarefni og saurbakteríur sem sjórinn vissulega eyðir og/eða dreifir, heldur er einnig í skólpi rusl, hættuleg efni og lyfjaleifar sem ekki er hægt að fullyrða um að sjórinn eyði og því er mikilvægt að setja upp hreinsun á skólpi sem fyrst.

Umhverfisstofnun vill vekja athygli á að kröfur um hreinsun á skólpi frá þéttbýli sem losar undir 10.000 pe. í sjó er viðunandi hreinsun. Í viðunandi hreinsun felst skv. 14. mgr. 3. gr. að hreinsa skal skólp með viðurkenndum hreinsibúnaði í samræmi við ákvæði reglugerðar þessarar svo að gæðamarkmiðum fyrir viðtaka sé náð, sbr. I.- V. viðauka. Frestur til að uppfylla kröfurnar rann út árið 2005. Stofnunin bendir á að í greinargerð þarf að koma fram hver stefna sveitarfélagsins er varðandi hreinsun fráveituvatns og tímaáætlun.

Umhverfisstofnun bendir á að hreinsun skólps frá einstaka húsum skal vera tveggja þrepa í samræmi við 13. gr. reglugerðar um fráveitu og skólp nr. 798/1999. Rotþró er aðeins einn hluti hreinsunar og er því ekki fullnægjandi hreinsun frá einstaka húsum. Betra væri að tala almennt um tveggja þrepa hreinsun frá einstaka húsum fremur en að þrengja hreinsiaðferð við rotþró og siturbeð. Þá mætti nota hugtakið hreinsivirki í staðinn.

[1] [Stefna um meðhöndlun úrgangs 2021-2032 090621.pdf \(stjornarradid.is\)](#)

Vegir í náttúru Íslands

Umhverfisstofnun bendir á að æskilegt hefði verið að kort í samræmi við flokkun skv. 4. gr. reglugerðar nr. 260/2018 um vegi í náttúru Íslands hefði fylgt erindinu.

Umhverfisstofnun vill vekja athygli á að í 3. mgr. ofangreindra laga segir að við mat á því hvort tilteknir vegir skuli tilgreindir í vegaskrá skv. 1. mgr. skuli sérstaklega líta til þess hvort akstur á þeim sé líklegur til að raska viðkvæmum gróðri, valda jarðvegsrofi, hafa neikvæð áhrif á landslag, víðerni og ásýnd lands eða hafa að öðru leyti í för með sér náttúruspjöll. Einnig má líta til þess hvort um greinilegan og varanlegan veg sé að ræða, hvort löng hefð sé fyrir akstri á honum.

Við flokkun vega skal einnig tiltaka sérstaklega á hvað tíma árs heimilt er að nota veginn eða hvort umferð um hann er takmörkuð við ákveðna tegund ökutækja eða tilgang umferðar, svo sem vegna smalamennsku, veiði, eftirlits og viðhalds orku- og veitumannvirkja eða rannsókna.

Umhverfisstofnun vill benda á leiðbeiningar Skipulagsstofnunar varðandi þátt á heimasíðu stofnunarinnar https://www.skipulag.is/media/vegir-i-natturu-islands/vegirinatturuislands_v4.pdf

Náttúrulaug

Í greinargerð er fjallað um ferðaþjónustu í Hlíð (VP8) þar sem heimilt er að hafa þjónustuhús og allt að 15 útleiguhús og þar eru einnig náttúrulaugar, afþreying og útivistarleiðir.

Umhverfisstofnun telur að náttúrulaugarnar sem eru hér til umfjöllunar geti fallið undir reglugerð 460/2015 um baðstaði í náttúrinni en markmið reglugerðarinnar er að stuðla að öryggi notenda og bættum hollustuháttum á baðstöðum í náttúrinni. Umhverfisstofnun bendir mikilvægi þess að skilgreining á náttúrulaugum sé skýrari í tillögunni og tekið sé mið af 3. gr. ofangreindrar reglugerðar þar sem fjallað er um skilgreiningar.

Vindorkugarður

Í tillögunni á bls. 121 er gert ráð fyrir iðnaðarsvæði (I7 og I8) fyrir vindorkuver í landi Hróðnýjarstaða og Sólheima. Umhverfisstofnun bendir á að stofnunin veitti umsagnir vegna skipulagsbreytinganna 13. júní 2019.

Á Laxárdalsheiði eru vel gróin heiðalönd og mikið af vötnum og öðru votlendi.¹ Að mati Umhverfisstofnunar mun virkjunin hafa áhrif á votlendi sem fellur undir 61. gr. náttúruverndarlaga og votlendisvistgerðir og því mikilvægt að tillagan taki tillit til ofangreint ákvæði náttúruverndarlaga.

Í leiðbeiningariti Skipulagsstofnunar „*Um skipulag og vindorkunýtingu*“ segir í allt að 16 km fjarlægð séu vindmyllur mjög áberandi og geti verið ráðandi í landslagi.“² Umhverfisstofnun bendir á að iðnaðarsvæði Hróðnýjarstaða er um 3 km frá frístundabyggð (F23) sem mikilvægt er að taka tillit til. Auk þess bendir stofnunin á að framkvæmdin geti haft áhrif á óbyggð víðerni.

¹ <https://www.ni.is/greinar/ve-laxardalsheidi>

² <https://www.skipulag.is/media/pdf-skjol/Um-skipulag-og-vindorkunyingu.pdf>

Einnig vill stofnunin benda á að svæðið er skilgreint sem mikilvægt fuglasvæði³ og er Laxárdalsheiði tilnefnt af NÍ vegna fuglalífs á tillög að B-hluta náttúruminjaskrár.⁴

Óbyggð víðerni

Með 1. gr. laga nr. 43/2020 var gerð breyting á skilgreiningu hugtaksins óbyggð víðerni á þann veg að orðunum „að jafnaði“ var bætt framan við orðin í *a.m.k. 5 km fjarlægð frá mannvirkjum* [...]. Skilgreiningin á hugtakinu óbyggð víðerni í 19. tölulið 5. gr. laga nr. 60/2013 er eftirleiðis svohljóðandi:

Óbyggð víðerni: Svæði í óbyggðum sem er að jafnaði a.m.k. 25 km að stærð eða þannig að hægt sé að njóta þar einveru og náttúrunnar án truflunar af mannvirkjum eða umferð vélknúinna farartækja og að jafnaði í a.m.k. 5 km fjarlægð frá mannvirkjum og öðrum tæknilegum ummerkjum, svo sem raflínunum, orkuverum, miðlunarlónum og uppbyggðum vegum.

Umhverfisstofnun telur mikilvægt að það komi fram í tillögunni hver stefna sveitarfélagsins er varðandi verndun óbyggðra víðerna í sveitarfélaginu.

Virðingarfyllst,

Axel Benediktsson
sérfræðingur

Björn Stefánsson
sérfræðingur

³ <http://www.ni.is/node/16139>

⁴ <https://www.ni.is/greinar/ve-laxardalsheiði>